

או גם את המדינות הלא-ערביות במרחב" ג'ואד הפנה את פניו להורוביץ, עיוות את פיו בחיך פקחי, כאחד האומר: "הביי נותי, ידידי" אחרי מחשבה של שניה הי שיב את התשובה המנוסחת: "השלב הי ראשון של האיחוד צריך להיות בין עמים בעלי רקע גזעי, לשוני ותרבותי משותף. אולם אחרי שיושג האיחוד הערבי, יהיה מקום גם לעמים הבלתי-ערביים במזרח התיכון כמו התורכים, האיראנים ואחרים, שירצו להצטרף".

היה ברור לכל אחד ממאות אלפי המאזינים כי "אחרים" פירושו ישראל. עד כמה שידוע לי, היתה זאת הפעם הראשונה שמנהיג לאומי ערבי הצהיר בגלוי על האפשרות של צירוף ישראל (או אסילו התורכיים והאיראנים) לאיחוד המרחבי הי מבוקש על-ידי התנועה הלאומית הערבית. ההצהרה הקבילה במדויק לתכניתם של בי-עלי הרעיון השמי בישראל, אותה פרסתי באוני השגריר.

שלב בהתפתחות, ושלב זה עבר." ג'ואד התענין בבעית העליה היהודית והפליטים, חקר אותי במיוחד על דעתנו לגבי עתיד ירדן. כשהשבת לי על כך, נסתבר כי גם כאן יש רקע לשיתוף-אינ-טרסים מובהק בין עיראק וישראל מת-קדמת. כי שנינו קווינו להיסול הממלכה ההאשמית, ובאותה שעה היינו מעוניינים למנוע את סיפוח הירדן למצרים. פלסטין עצמאית, נאמנה למחנה הלאומי הערבי ומתקדמת במדיניותה. היתה מתאימה גם לעיראק וגם לישראל.

העיראקית, שהעלתה לשלטון את המפלגה שג'ואד השתייך אליה בחשאי — המפלגה הדמוקרטית הלאומית, בראשותו של כאמל צ'אדרצי, היא הפכה במהרה למפלגה החשובה ביותר. המישטר החדש החזיר את ג'ואד לארץ, הפעם כראש הנציגות העיראקית המהפכנית. לדעת כל הערבים בארץ, עומד ג'ואד לעלות בקרוב לתפקיד שר-החץ בעיראק.

פגשתי את ג'ואד לראשונה בטורקין הנוציגים, אולם אדיר ויפה, המשקיף על הנהר המזרחי הרחב, המפריד בין האי

יש מקום לישראל בקונפדרציה של המיזרח התיכון - אמר שר-החץ העירקי

ג'ואד דיבר בזילוזל על אנשי ארץ-נופת, אשר הסוציאליזם שלהם ממוקם ביותר. גם היטלר דיבר על סוציאליזם. העיר בעוקצנות. כששאל אותי לדעתנו על הי מישטר החברתי הרצוי לנו, העזתי לקבוע כי, כולנו יושבים כאן בסירה אחת. אנחנו זקוקים לסוציאליזם שיתבטא בתיכונן ממי-לכתי, אבל איננו רוצים במחנות-ריכוז ו-במדינת-מישטרה. האם נקרא לזה סוצי-אליזם חופשי, או הומאניסטי? ג'ואד, הי שייך למסלוגה סוציאליסטית רצינית אך דמוקרטית, ניבעע בראשו בחיוב.

ג'ואד הזכיר כי הכיר בשעתו את הד"ר יהודה לייב מגנס, אותו העריך מאד. כמו

מאנהאטן לבין שכונות ברוקלין וקווינס. מכיוון שאין לדיפלומטים חזרים במגדרי-השחקים של הארץ, מבלי הנציגים את זמנם שמחוז לישיבות בטורקין נהדר זה. ג'ואד קרא תרגום אנגלי של החינוך העברי לפני בואי, הוא ידע כי אני מש-תייך לתנועה שקידמה בכרכה פומבית את המהפיכה העיראקית. כשהוצגתי לו קם מכורסתו, לחץ את ידי, הציג אותי בפני שאר המסובים (דיפלומטים מצרים ועיר-ראקים), והומיניני לשבת. כך החלה שיח-תנו הראשונה, שהיו לה שני המשכים. ג'ואד לא עשה כל מאמץ להסתיר שיי-חות אלה. להיפך, הן התנהלו בפומביות

האשם ג'ואד בארץ

יני יכול לפרט את כל שיחותי עם ג'ואד, מאחר שאיני סבור שהי-דבר יביא תועלת. אם מותר לי לערוך סיכום קצר, הייתי מסיק:

- מנהיגי עיראק החדשה הם הכוח המתקדם ביותר במרחב, והם הנוחים ביותר ליזמת שלום עתידית.
- מנהיגים אלה משוכנעים כי המישטר הנוכחי בישראל הוא חלק מן המערך האימפריאליסטי העולמי, ושהוא עויין את שאיפת הערבים לחרות. הם לא יבואו במגע עם ישראלי המזוהה עם מישטר זה.

סתם עניין רצח

ואנשיו בשצף-קצף. לצורך זה נוצל גם הדו"ח שלי על פגישותי עם ג'ואד. יום אחד טען ראדיו קאהיר ששר-החץ העיר-ראקי ניפגש כמה פעמים עם הסוכן הי-ישראלי הצינוני אורי אבנרי, וניהל עימו משא-ומתן על הסכם ישראלי-עיראקי. כאשר פרצה ההפיכה של עארף נגד קאסם, דאגתי לחייו של ג'ואד. אולם גם הקושרים העריכו, כנראה, את אישיותו. הם הסו על חייו כאשר נהרג קאסם, ואחרי תקופת-מעצר קצרה שוחרר. כרי

רוב הערבים עימם דיברתי, ידע על קבוצת יהודי ועל פרופ' מארטין בובר, הוא שאל מה עברי האישי ועבר חברי, נראה שהתחלתם בגיל צעיר מאד, חייך לב-זוהי תכונה משותפת לכל עמי הי-מרחב. השבתי, "כולנו התחלנו בגיל צעיר מאד להתעסק בפוליטיקה".

לפני השיחה האחרונה שלי עם ג'ואד הוא רואיין בתחנת-שידור

מלאה, לעיני כל יושבי הטורקין. באחת השיחות ניגש אלינו עומר לוטפי, השגריר המצרי, שידע גם הוא מי אני. ג'ואד הציגני רשמית, לוטפי לחץ את ידי, אמר כמה מלים איבות והמשיך בדרכו.

רבותי את ג'ואד על עמדת עיר-ראק בענין האיחוד המרחבי, הסר-ברתי כי עמדת מפלגת ארבעת היריבה,

● מנהיגים אלה אינם שונאים את ישר-אל, אינם חולמים על השמדתה, ויהיו מוכנים להסדר עימה — אם יהיו משוכ-נעים כי בראש המדינה עומדים יסודות המשייכים את עצמם למרחב, הלוחמים בי-אימפריאליזם והמשוחררים מסיסמאות ציר-ניות מיושנות. הם מסוגלים לגלות יידידות לאדם הנראה להם כשייך לכיוון זה.

עד כאן הדו"ח שפורסם לפני 13 וחצי

אין שלום בלי הפלסטינים, אמר לפני 14 שנה

בות הימים זכה לתפקיד מטעם ארץ, הם זכרוהו כשגריר נבון, מתון ומכשר. מפעם לפעם קיבלתי ממנו בעקיפין דריי-שות-שלום — אך לא ראיתיו עוד אחרי הפגישות ההם. במותו הית בן 61. בעיני, היה ג'ואד תמיד נציג של שיכ-בה ערבית גדלה והולכת, המכינה כי הי-שלום דרוש לעולם הערבי ולישראל כי-אחד, וכי אין מנוס מפיתרון ראדיקאלי, שיתבסס על שיתוף-פעולה בין התנועות הלאומיות הגדולות, העברית והערבית. ג'ואד היה אחד הראשונים שהתבטאו בי-אופן חופשי, מתחו ביקורת על המנהיגים הערביים המתמסרים למגוגיה, לא פחות מאשר על המנהיגות המוקשה של ישראל. הורה לעולם הערבי ולשאיפותיו. כמיוחד נחרתה בזיכרוני הסכמתנו הי-גמורה על פיתרון הבעייה הפלס-טינית — תשע שנים לפני מלחמת ששת-הימים. שנינו ידענו שלעולם לא יהיה השלום אמיתי אם לא תקום מדינה פלס-טינית חופשית, בצד ישראל.

ג'ואד לא היה המנהיג הערבי הראשון או היחיד שעימו הגעתי להסכמה כימעט מלאה על הדרך להשגת שלום. אולם הוא היה הראשון שהעו להיפגש בגלוי עם איש תנועת-השלום הישראלית. הוא היה אדם אמיץ, כמה מנהיגים אמיתיים כאלה יש בי-מרחב שלנו, משני עברי קו הפסקת-האש ו

טורקין-הדיפלומטים במרכז הארץ, בו התקיימו הפגישות עם שר-החץ העיראקי

שנים בעולם הזה. שבעות מעטים אחרי פגישות אלה אירעו מאורעות דרמאטיים, ששינו את המצב כולו, ושהעכירו את סיכויי השלום. ההתחרות בין המדינות יצרה שוב אווירה שלילית.

ג'ואד מונה לשר-החץ, כפי שהיה צפוי, יתכן שגישתו, שלללה את הק-מתה של מדינה ערבית גדולה אחת, מן-האקיינוס האסלנטי ועד המישטר הערבי, כחלומה של עבד-אלי-נאצר או, תרמה את תרומתה לכריית תהום בין בגדאד וקאהיר. על כל פנים, תוך זמן קצר נפתחה מלי-חמה בין קצ'ם ועיראק — מהדורה חדשה של המאבק ההיסטורי בין קאהיר ובגדאד. ביטאונאי קאהיר החלו משמיצים את קאסם

ניריריקית על-ידי שלושה עיתונאים, ש-אחד מהם היה דויד הורוביץ, כתב העולם הזה בארץ וראש סוכנות-ידיעות יהודית-אמריקאנית. לפני השידור התיעוצתי עם הורוביץ, ניסחנו יחד שאלה שהיתה די-ברורה כדי שתהיה לתשובה משמעות, אך שתהיה גם די עניינית כדי לאפשר למנהיג ערבי לענות עליה ללא חשש. המקלטה התקיימה באחד מאולסני הי-ארץ, ישבתי בתאו של מהנדס-השידור, המופרד מן האולפן עצמו בשמשה גדולה. אחרי שג'ואד השיב לעיתונאי המצרי-היהודי סימון מאל, כי עיראק דוגלת באי-חוד המרחב הערבי על-יסוד שיתוף-פעולה בין מדינות עצמאיות, מיהר הורוביץ לש-אול את השאלה אותה תיכננו מראש: "אדוני השגריר, האם שיתוף-פעולה מרי-חבי כוז צריך לכלול רק מדינות ערביות,

הרוצה להקים מדינה ערבית אחידה אחת, תקשה מאד על עמים לא-ערביים, כמו ישר-אל, לקחת חלק בגורל המרחב. אם, לעיר-מת זאת, תתגשם היצעה העיראקית של קונפדרציה רופפת יותר — התאגדות של מדינות חופשיות, המשתפות פעולה מרי-צון חופשי ותוך שמירת עצמאיות — הרי תוכל ישראל למלא לתפקיד חיובי וחשוב באיחוד זה. הבלטתי את האינטרס המשר-תף של עיראק, ישראל ולבנון בשאלה זו. "לא יהיה איחוד ערבי כולל במדינה אחת", הבטיח ג'ואד. "רעיון זה היה רק

המינישר העברי היה מצע לפתרון בי-עיות ישראל, שחזרה על-ידי אורי אבנרי, נתן ליו"מור ואחרים. הוא פורסם ב-1957 על-ידי תנועת, הפעולה השמית", שקדמה לתנועת העולם הזה — כוח חדש.